

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного
факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 31 » Серпень 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-
педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

« 31 » Серпень 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА п.п. ХІХ СТ.»

ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)

галузь знань – 01 «Освіта/Педагогіка»

спеціальність 014 «Середня освіта»

предметна спеціальність 014.02 «Середня освіта (Мова і зарубіжна література (польська))»

освітньо-професійна програма «Польська мова і література та українська мова і література»

Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практ.	ІРС	Тренінг, КПІЗ	СРС	Разом	Залік (сем.)
Денна	2	3	28	14	3	6	39	90	3

31.08.2023

ТЕРНОПІЛЬ 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 01«Освіта/Педагогіка» спеціальності 014 «Середня освіта», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 9 від 15.06.2022 р.).

Робочу програму розробила д. іст. наук, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Леся БІЛОВУС

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності (протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри, к. іст. н., доцент Ірина НЕДОШИТКО

Розглянуто та схвалено ГЗС із спеціальності, протокол № ____ від _____ 2023 р.

Керівник ГЗС, д. пед. н., проф.

Гарант ОП, д. пед. н., проф.

Юрій ЩЕРБЯК

Юрій ЩЕРБЯК

**Структура робочої програми
Навчальної дисципліни «Українська література п.п. ХІХ ст.»**

1. Опис дисципліни «Українська література п.п. ХІХ ст.»

Дисципліна – «Українська література п.п. ХІХ ст.»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3	Галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка»	Навчальна дисципліна загального циклу підготовки Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність: 014 «Середня освіта»	Рік підготовки: Денна – 2 Семестр: Денна – 3
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)	Лекції: Денна – 28 год. Практичні заняття: Денна – 14 год.
Загальна кількість годин – 90		Самостійна робота: Денна – 39 год. Тренінг, КПЗ: Денна – 6 год. Індивідуальна робота – 3 год.
Тижневих годин – 6 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

- поглибити знання студентів 2 курсу з історії української літератури першої половини XIX ст.;
- сформувати у студентів цілісне уявлення про літературний процес першої половини XIX століття, акцентуючи на трактуванні його як частини світового літературного контексту, з окремою стильовою та жанровою динамікою, активним простором інтеркультурних зв'язків;
- дати студентам цілісне уявлення про основні тогочасні літературні течії і стилі («просвітницький реалізм», «преромантизм», «сентименталізм», «романтизм» тощо);
- навчити студентів цілісно, системно аналізувати художній доробок митців першої половини XIX століття;
- дати нове прочитання творів письменників першої половини XIX ст., зосередити увагу на сучасному трактуванні художньої спадщини ключових авторів тогочасного літературного процесу;
- зорієнтувати студентів у типологічно близьких для української та англійської літератури художніх явищах першої половини XIX ст., виявити закономірності і відмінності в розвитку українського та англійського романтизму;
- навчити студентів оперувати базовими літературознавчими поняттями під час аналізу художніх текстів, розуміти літературний текст як художнє явище.

Основні **завдання** вивчення дисципліни «Історія української літератури (Іпол. XIX століття)»:

- простежити загальні закономірності розвитку літературного процесу першої половини XIX століття; розкрити сутність культурно-історичних феноменів українського письменства, акцентуючи увагу на його визначних постатях і пам'ятках;
- визначити роль і місце української літератури в контексті світової літератури;
- визначити роль художньої літератури зазначеного періоду в суспільно-політичному житті України;
- дати трактування творчості провідних письменників першої половини XIX ст. у світлі сучасної наукової методології;
- сприяти усвідомленню студентами місця і значення творчої особистості у літературному процесі доби, вважаючи при цьому засадним «літературний портрет»; поглибити вміння студентів аналізувати художні твори різних жанрів, розширити їх знання з культури та історії українського народу XIX століття.

3. Назва та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни

Здатність до використання предметних знань в освітньому процесі.

Здатність до інтеграції предметних знань із різних освітніх галузей.

Здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі філології, професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, літературознавства, перекладознавства, прикладної лінгвістики, літературної критики тощо.

4. Передумови для вивчення дисципліни

Курс «Історія української літератури (I пол. XIX століття» має органічні зв'язки з навчальними дисциплінами «Історія та культура України», «Вступ до літературознавства», «Давня література».

5. Результати навчання:

Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних інноваційних методів; знати загальні властивості літератури як мистецтва слова; інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку та місце в літературному процесі; знати історію мов і літератур, що вивчаються, уміти застосовувати ці знання у професійній діяльності; здійснювати лінгвістичний та літературознавчий аналізи текстів різних стилів і жанрів; володіти навичками участі в наукових та / або прикладних дослідженнях у галузі філології.

Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей в освітньому середовищі.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ

«УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА П.П. ХІХ СТ.»

Денна форма навчання

Тема	Лекції	Прак-тичні заняття	Індив. робота	Тренінг, КПЗ	Самост. робота	Контрольні заходи
Модуль 1. Нова українська література пори свого становлення Тема 1: Становлення нової української літератури. Літературний процес перших десятиліть ХІХ століття	2	2	3	6	2	Обговорення питань, конспектування, презентація
Тема 2: Іван Петрович Котляревський	2	2			3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, аналіз творів
Тема 3: Петро Петрович Гулак-Артемівський	2				3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, аналіз творів
Тема 4: Григорій Квітка-Основ'яненко	2	2			3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, аналіз творів
Тема 5: Євген Павлович Гребінка	2	2			3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, презентація, аналіз творів
Модуль 2. Українська література передшевенківської і шевченківської пори Тема 6-7: Художній світ українського романтизму	4	2			3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, дослідження, аналіз творів
Тема 8-9. Творчість Т.Г. Шевченка	4	2			3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, дослідження, аналіз творів
Модуль 3. Українська література пошевченківської доби Тема 10: Марія Олександрівна Вілінська (Марко Вовчок)	2				3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, дослідження, аналіз творів
Тема 11: Пантелеймон Олександрович Куліш	2	2			3	Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, дослідження, аналіз творів

Тема 12: Степан Васильович Руданський	2				3	<i>Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, дослідження, аналіз творів</i>
Тема 13: Анатолій Патрикійович Свидницький	2				3	<i>Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, дослідження, аналіз творів</i>
Тема 14: Олекса Петрович Стороженко	2				3	<i>Обговорення питань, конспектування, презентація, дискусія, дослідження, аналіз творів</i>
Усього	28	14	3	6	39	

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Становлення нової української літератури. Літературний процес перших десятиліть XIX століття. Суспільно-політичні умови, освітньо-наукове життя, розвиток мистецтва, журналістики, літературно-естетичної та літературно-критичної думки. Філософські та ідейно-естетичні основи художніх напрямів, течій і стилів цього періоду (просвітницький реалізм, сентименталізм, преромантизм, романтизм). Традиції бурлеску у новій українській літературі.

Творчість І.П.Котляревського у контексті становлення нової української літератури. І.Котляревський – перший класик нової української літератури, зачинатель нової української драматургії. «Енеїда» – перший твір нового письменства. Історія написання та видання поеми. Західноєвропейські і російська травестії поеми Вергілія (Лаллі, Блюмауер, Скаррон, Осипов та ін.). Зв'язок «Енеїди» І. Котляревського з українською бурлескною традицією XVIII ст. Народний побут у поемі і сатира на соціальні відносини того часу. Морально-етичні та соціальні проблеми у творі. Художня майстерність І.Котляревського. Прийоми комізму (знижені образи, пародіювання, гіперболізація, різні лексичні шари). Значення мови і віршування «Енеїди» для подальшого розвитку української літератури. «Енеїда» в науковій рецепції. Дискусії про творчий метод поеми. Вал. Шевчук про риси бароко в «Енеїді». Питання про «двотекстовість» поеми (О.Дашкевич, П.Житецький, Б.Лепкий, С.Гординський, М.Яценко, Є.Нахлік).

Природа сміху в «Енеїді». Творче й епігонське наслідування бурлескно-травестійної манери І. Котляревського. Поняття «котляревщини».

Ідейно-стильові особливості, художня форма драм «Наталка Полтавка» і «Москаль-чарівник». Жанр «Наталки Полтавки» («малороссийская опера»), тематика, конфлікт, фольклорна основа, народність. Образна система твору, типізація та індивідуалізація образів-персонажів. Роль і функції народної пісні, особливості художньої мови твору. «Наталка Полтавка» в оцінці тогочасної і сучасної критики. Водевіль І.Котляревського «Москаль-чарівник» (1819). Жанрові особливості (легкий побутовий сюжет, насиченість піснями, танцями, комічні ситуації, щаслива дидактична розв'язка). Зв'язок твору з фольклором. Жартівливе і серйозне у водевілі, художні засоби їх відображення. Успіх «Москаля-чарівника» на сцені.

Життєвий і творчий шлях П. Гулака-Артемівського. Роки становлення письменника. П. Гулак-Артемівський і Харківський університет. Літературна діяльність митця.

Зв'язок літературно-естетичних настанов П. Гулака-Артемівського-байкаря із засадами античної та світової байки (Езоп, Лафонтен, Флоріан, Лессінг, Красицький). Засвоєння рис народності й сатиричності Криловської байки. Новаторство байкаря. Різновиди жанру байки в доробку письменника.

П. Гулак-Артемівський-новатор у жанрі романтичної балади. Зв'язок балади «Твардовський» із усною народною творчістю. Балада «Рибалка» і традиції західноєвропейської літератури.

Перекладацька інтерпретація віршових творів (од) Горація у доробку П. Гулака-Артемівського. Утвердження реалістичних засад нової української

літератури у творчості письменника, його роль у розширенні зв'язків національної літератури із світовою культурою.

Становлення нової української прози і творчість Г.Ф.Квітки-Основ'яненка. Біографічні відомості, громадське та культурне життя.

Різножанрові літературно-критичні й публіцистичні твори Г. Квітки-Основ'яненка.

Роль письменника в організації перших українських часописів: «Украинский вестник», «Украинский Демокрит», «Украинский журнал» та альманахів.

Г. Квітка-Основ'яненко – зачинатель української прози. Жанрова та ідейно-тематична класифікація прозової спадщини письменника українською мовою. Загальна оцінка оповідань та повістей письменника.

«Салдацький патрет» (1833) – сатира на критиків, що намагалися скомпрометувати можливості літератури українською мовою. Сильова своєрідність письменника в оповіданні.

Оповідання «Мертвецький Великдень» (1834). Авторський задум і виховний характер твору. Соціальні мотиви. Фантастика і реальність. Критики про твір.

Оповідання «От тобі й скарб» (1834). Фольклоризм, фантастика і реальність. Соціально-літературні ремінісценції у творі.

Повість «Конотопська відьма» (1833). Сатирична спрямованість твору. Дійсність і фантастика. Центральні образи повісті, їх детермінованість середовищем, національна самобутність і комізм, поняття «конотопщина» у творі. Перехрещення кількох сюжетних ліній як композиційний прийом письменника.

Повість «Маруся» (1834), патріотичні засади написання твору, морально-етичне завдання письменника в творі. Життєствердна домінанта повісті. Образи твору. Принцип випадковості у творі й українська народнопоетична творчість (жанр казки). Україна як герой твору.

Соціально-побутова повість «Козир-дівка» (1839). Фабула твору і принцип життєвої правди письменника. Традиції української літератури і образ Ївги у повісті. Новаторство Г. Квітки і порушення питання про елементарні права народу.

Проблема пошуку щастя у повісті Г. Квітки «Щира любов» (1839). Думки письменника про становий поділ суспільства та релігійні догми.

Образи повісті «Сердешна Оксана» (1838) і прийом контрасту як визначальна ідея твору. Спільне і відмінне у повісті «Сердешна Оксана» Г. Квітки та у поемі «Катерина» Т. Шевченка.

Трансформація притчі у конфлікт в оповіданні «Перекотиполе» (1840).

Ідеалізоване і реальне у повісті Г. Квітки «Добре роби, добре й буде» (1839).

Традиції і новаторство у драматургії письменника («Сватання на Гончарівці»).

Є. Гребінка – визначний український поет, прозаїк, драматург. Життя і педагогічна діяльність. Видавнича справа.

Байкарська традиція в Україні та байки Є. Гребінки. Традиції і новаторство. Самобутній сюжет і нова фабула байок Є. Гребінки.

Жанрові особливості байки митця (алегоричні, побутові, епіграматичні твори).

Жанрова поліфонія поетичної творчості митця. Поезія українською та російською мовами; ліричні твори, вірші-посвяти; альбомна лірика. Моделювання ліричного героя у віршованих творах Є. Гребінки на основі української романтичної традиції і творчості західноєвропейських поетів-романтиків.

Історична тематика у поетичних творах Є. Гребінки. Поетизовані народні перекази про минуле України («Гетьман Свирговський», «Український Бард», «Богдан»).

Ранні прозові твори письменника – оповідання збірника «Рассказы пириятинца» (1837). Обсяг постановки проблем та своєрідність композиції.

Тематика та система образів в оповіданнях та повістях «Братья» (1840), «Кулик» (1840), «Записки студента» (1841), «Путевые записки зайца» (1841). Повість «Сеня».

Роль «зворотного» хронотопа у повісті Є. Гребінки «Верное лекарство». Традиції і новаторство.

Повість «Нежинский полковник Золотаренко» (1842) та роман «Чайковский» (1843).

Філософські та мистецькі засади у повістях письменника «Иван Иванович» (1844) та «Доктор» (1844).

Художні особливості прози письменника.

Фізіологічні нариси і статті Є. Гребінки як чинник утвердження нових позицій історії української літератури.

Український романтизм як естетичний феномен.

Риси романтизму як художньої системи. Національні особливості українського романтизму. Українська романтична поезія дошевченківського періоду. Естетичні принципи романтизму. Романтизм в українській поезії першої половини XIX ст., його основні риси. Нові естетичні принципи романтизму, засновані на засадах патріотизму, народності. Німецька ідеалістична філософія і український романтизм. Англійський романтизм. Розширення поетами-романтиками стильових, тематичних і жанрових меж національної літератури, єднання її з фольклором. Переклади і переспіви українських поетів-романтиків з інших літератур.

Чотири основні тематично-стильові групи творів чи течії в українському романтизмі: фольклорно-побутова, фольклорно-історична, громадянська й психологічно-особистісна. «Харківська школа романтиків», гурток І. Срезневського, його роль у розвитку українського романтизму.

Мотивна структура творів українського романтизму, їх поетика.

Художній світ лірики поетів-романтиків Л. Боровиковського, А. Метлинського, М. Костомарова, В. Забіли, М. Петренка.

Літературна діяльність **Левка Боровиковського** як першого поета-романтика кінця 20-х – початку 30-х рр. Фольклористична діяльність поета. Тематика балад, використання народно-пісенних мотивів та художньо-зображальних засобів у творах Л. Боровиковського. Активне використання

українських фольклорно-етнографічних джерел і художніх засобів для створення самобутнього національного твору.

Амвросій Метлинський – діяч харківської групи письменників-романтиків 30 – 40-х рр. XIX ст. Науково-педагогічна діяльність А. Метлинського. Збірка поезій “Думки і пісні та ще дещо”. Мотиви поезії: туга за минулим, меланхолійні мрії про повернення старовини, відсутність життєвих перспектив. Використання романтичної колористики та символіки. Зв’язок з «готичним» стилем. Соціальні та громадянські мотиви («Старець», «Рідна мова»).

Микола Костомаров. Життєвий шлях. Участь у Кирило-Мефодіївському товаристві. «Книга буття українського народу» – перший маніфест української інтелігенції, декларація соціальних і національних прав слов’янських народів. Ідея всеслов’янської єдності. Ідея месіанізму України. М.Костомаров – історик, етнограф і фольклорист. «Об историческом значении русской народной поэзии» (1843), «Слов’янська міфологія» (1846).

Поетичні збірки М. Костомарова (Ієремії Галки): «Українські балади» (1839) та «Вітка» (1840). Риси романтизму в цих збірках. Фольклорні теми (балада «Брат з сестрою»), мотиви із давніх літописів («Співець Митуса»), звернення до громадянської лірики («На добраніч», «Пан Шульпіка»), заклик до єднання народів (“Діти слави, діти слави!”). Риси індивідуального стилю поета (збагачення поезії новими мотивами, деякі спроби нових розмірів, ритмів). Драматичні твори («Сава Чалий», «Переяславська ніч») – перша спроба в новій українській драматургії змалювати історичні події. Історичні драми російською мовою («Кремуций Корд»). Роль цих творів у розвитку драматургії на історичну тематику, зокрема появи історично-романтичної трагедії Т.Шевченка «Никита Гайдай» (1841) та історико-побутової драми «Назар Стодоля» (1843).

Віктор Забіла – поет-романтик. Вірші В.Забіли «Не щебечи, соловейку...», «Гуде вітер вельми в полі», покладені М.Глінкою на музику (1838). Дружба В.Забіли з Т.Шевченком. Роль альманаху «Ластівка», газети «Черниговские губернские ведомости», журналу «Киевская старина», «Зоря» в популяризації його поетичної творчості. Інтимна лірика В.Забіли («Кохання», «До невірної», «Повіяли вітри буйні», «Голуб» та ін.). Вияв соціальних мотивів у поезіях “Сирота”, “Будяк”, “Зовсім світ перевернувся”, “Маруся”). Щирість вислову, використання народної ритмічної форми та фольклорно-поетичних образів – риси індивідуального стилю лірика В.Забіли. Поетична спадщина В.Забіли в оцінці І.Франка.

Михайло Петренко – талановитий поет-романтик 30-х рр. XIX ст. Утвердження ним жанру українського романсу. Провідні мотиви поезії – туга за рідним краєм, сирітство, прагнення відмовитися від земної “буденщини” і пізнати красу всесвіту. Цикл поезій “Небо” (“Дивлюся на небо”, “По небу блакитнім очима блукаю”, “Схилившись на руку”). Романтична лірика М.Петренка в стилі М.Лермонтова, В.Козлова (поезії “Чого ти, козаче...”, “Весна”, “Як в сумерки вечірній дзвін”, цикл поезій “Слов’янськ”). Роль і місце лірики М. Петренка в тогочасному літературному процесі.

Нова література у Західній Україні.

Громадсько-культурне угруповання «Руська трійця» і діяльність його членів – М. Шашкевича, І. Вагилевича, Я. Головацького. Альманах «Русалка Дністровая»: історична концепція, композиція, зміст, значення.

Творчість М.В. Гоголя, його місце в історії вітчизняного письменства. Огляд творів української тематики.

Життєвий і творчий шлях Т. Шевченка. Періодизація творчого шляху письменника.

Ранній період життя й діяльності Т. Шевченка.

Характер, звички, інтереси молодого Шевченка. Життєве та літературно-мистецьке оточення. Роль діячів української та російської культури у житті Тараса Шевченка. Становлення поета і художника. Епохальне значення «Кобзаря» 1840 року. Традиції попередників і новаторство. Критика про перші видання творів Шевченка.

Лірика петербурзького періоду: мотиви, жанри, образи, органічний зв'язок з усною народною творчістю.

Тема митця та України в ранній ліриці Шевченка («Думи мої, думи мої...», «Перебендя», «На вічну пам'ять Котляревському», «До Основ'яненка»), традиційність та новаторство в її художньому осмисленні. Проблема взаємин митця і народу в поезії «Перебендя», оцінка твору І.Франком.

Особливості жанру поспівань і послань у творчості Шевченка.

Жанр балади («Причинна», «Тополя», «Утоплена»). Балади поета у фольклорному та світовому літературному контексті.

Жанр думки у творчості Шевченка: характеристика жанру і новаторство в ньому митця. Характер ліричного героя ранніх думок Шевченка («Тече вода в синє море...», «Вітре буйний, вітре буйний!», «Тяжко-важко в світі жити...», «Нащо мені чорні брови...»).

Соціально-побутові поеми («Катерина», «Мар'яна-черниця», «Слепая»). Новаторство Шевченка в цьому жанрі. Життєва основа творів, соціальний та морально-етичний характер конфлікту, новий герой.

Схожість «Катерини» з деякими творами тогочасної літератури («Фауст» Гете, «Бедная Лиза» М. Карамзіна, «Сердешна Оксана» Г. Квітки – Основ'яненка) і принципова відмінність від них. Система образів твору, засади Шевченкового психологізму у поетичному та живописному творах (полотно «Катерина», 1842).

Проблематика поеми «Мар'яна-черниця», система образів, особливості композиції, вірша, характер автологізму.

Еволюція системи образів у поемі російською мовою «Слепая». Авторська настанова.

Твори Шевченка про історичне минуле України («Іван Підкова», «Гамалія», «Тарасова ніч»). Народна концепція у показі визвольної боротьби.

Поема «Гайдамаки». Історичні джерела та літературний генезис твору. Жанрова своєрідність, особливості композиції, гуманістична спрямованість проблематики.

Драматургія. Історико-побутова п'єса «Назар Стодоля»: конфлікт, образи дійових осіб, характер їх художнього розкриття. Зв'язок п'єси з драматургією Івана Котляревського.

Другий період життя й діяльності Кобзаря. Перша і друга зустрічі Шевченка з Україною. Суспільно-політичні та філософсько-етичні погляди митця. Зміни у творчості.

Національні ідеї в ліриці періоду «трьох літ». Образ нового ліричного героя-борця проти соціальної пасивності та нерозторопності народу, проти його соціального та національного гноблення.

Громадське звучання поезій «Три літа», «Минають дні, минають ночі», «Чигирине, Чигирине», «Псалми Давидові», «Заповіт».

Політична сатира поеми «Сон» («У всякого своя доля...»). Вступ як узагальнення суспільних та людських вад. Композиція твору. Концепція історичної долі України. І. Франко про цей твір.

Поема «Кавказ», її ідейні смисли, образ Прометея. Творче походження традицій світової літератури і художнє новаторство поета. Поєднання сатиричного викриття царизму з героїкою та елегійністю. І. Франко про «Кавказ».

Твори на історичну тему. Поема «Єретик», її ідейні доміанти та світоглядна концепція автора. «Холодний Яр» – виступ проти фальсифікації історії України, уславлення гайдамаччини та пророкування майбутніх визвольних змагань українців. Містерія «Великий льох»: оцінка історичних подій та менталітету співвітчизників.

Послання «І мертвим, і живим...», його ідейні смисли та патріотичність звучання. Особливості композиції і стилю. Полемічний тон твору.

Соціально-побутові поеми («Наймичка», «Сова», «Відьма»). Нові риси в трактуванні жіночої долі, розкриття глибин материнської душі. І. Франко про еволюцію образу матері в Шевченковій творчості.

Філософічність звучання віршів «Заворожи мені, волхве», «Гоголю» та думок «Не завидуй багатому», «Не женися на багатій».

Творчість 1847-1857 рр. Перебування Шевченка під слідством у зв'язку з викриттям Кирило-Мефодіївського братства. Цикл віршів «В казематі»: присвята, історія створення, мотиви та образи. Використання фольклорних мотивів. Висока художня досконалість творів («Садок вишневий коло хати», «Мені однаково» та ін.). І. Франко про «геніальну простоту» творчої манери митця.

Заслання Шевченка, його внутрішня незламність. «Невольничя» лірика, її людинознавча сутність.

Поезія «Думи мої, думи мої...» (1847) – заспів до творчості періоду заслання. Твори про поетичну творчість і покликання митця («А нумо знову віршувать», «Неначе степом чумаки», «Лічу в неволі дні і ночі», «Ну що б, здавалося, слова...», «А. О. Козачковському» та ін.). Мотив стійкості світоглядних засад у поезії «О думи мої, о славо злая!».

Осуд розбрату між народами, заклик до дружби, єднання у віршах «Полякам», «Ще як були ми козаками».

Автобіографічні мотиви та суспільне узагальнення у віршах «Якби ви знали, паничі», «І виріс я на чужині», «І золотої, й дорогої...», «Мені тринадцятий минало», «Ми в купочці колись росли», «На Великдень, на соломі».

Пейзажна лірика, її майстерність («І небо не вмите, і заспані хвилі...», «Сонце заходить, гори чорніють...»).

Твори фольклорного характеру про особисту долю людини («У перетику ходила...», «Ой стрічечка до стрічечки...», «Утоптала стежечку...», «Не хочу я женитися...»).

Викриття фальшивого народолюбства у поезії «П. С.»

Проза Т. Шевченка. Композиційна структура повістей, їх образна система. Автобіографізм у повістях Шевченка.

Образи талановитих людей з народу у повістях «Художник», «Музикант».

Проблеми виховання в повісті «Близнець».

Українська мрія у повісті «Наймичка». Повість «Наймичка» і однойменна поема: спільне і відмінне.

Значення «Журналу» («Щоденника», 1857-1858) для вивчення біографії, суспільно-політичних, естетичних та філософських поглядів, системи літературно-критичних принципів, якими керувався Т. Шевченко.

Останній період життя й діяльності Т. Шевченка. Нижгородський етап у житті і творчості поета. Боротьба за поширення слова правди у поемі «Неофіти». «Юродивий» – політична сатира на реакційне дворянство.

Цикл «Доля», «Муза», «Слава» – синтетичне самоусвідомлення поета як творця, утвердження позитивного змісту власної життєвої долі і поетичної творчості.

Перебування в Москві, Петербурзі та в Україні. Використання біблійних мотивів та мрії про майбутнє у поезіях «Осії. Глава XIV», «Ісаія. Глава 35», «Сон» («На панщині пшеницю жала...»).

Соціально-філософська поема «Марія»: еволюція образу матері.

Висока досконалість ліричних поезій останніх років на особисту тему («Якби з ким сісти хліба з'їсти», «Минули літа молодії» «Ликері» та ін.).

Виступ проти національного нігілізму і малоросійства в поезії «Бували війни й військовій сварі».

«Молитва»: вболівання за людину і суспільство.

Т. Шевченко і сучасність. Материкове та діаспорне Шевченкознавство.

Епохальне значення творчості Т. Шевченка для українського народу. Світова велич митця.

Життєвий і творчий шлях Марка Вовчка (Марія Олександрівна Вілінська). Життєвий і творчий шлях. Походження псевдоніму. Формування літературно-естетичних поглядів під впливом ідей Т. Шевченка. Життєве та культурно-освітнє оточення. «Народні оповідання» – нове явище в європейській літературі. Тематика «Народних оповідань», проблематика, жанрово-композиційні особливості, поетика (фольклорно-етнографічна основа, психологізм, висока інформативність мови, емоційність та ін.). Образ оповідачки. Традиції та новаторство. Близькість збірки до оповідань Г. Квітки-Основ'яненка та новел В. Стефаніка.

Повість «Інститутка»: соціальна та морально-етична проблематика, глибока розробка образів, особливості стилю.

Жанр героїко-романтичної повісті-казки («Кармелюк», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя»).

Перекладацька діяльність письменниці. Значення творчості Марка Вовчка.

Життєвий і творчий шлях Пантелеймона Куліша. Життєвий і творчий шлях. Різнобічність культурологічної діяльності (прозаїк, поет, драматург, літературний критик та історик літератури, перекладач, фольклорист, етнограф, публіцист, мовознавець, редактор, видавець). Суперечності світогляду. П. Куліш і Кирило-Мефодіївське братство. Проповідування Кулішем просвітительських ідеалів та християнського гуманізму як першооснови радикальних суспільних змін.

Проблеми соціальної та національної долі українського народу, його мови та культури у творчості П. Куліша, особливості їх художнього втілення.

Побутово-реальна та казково-міфологічна площини у ранніх романтичних творах письменника («Циган», «Орися»). Романтична ідилія «Орися» (1844). Поетизація старосвітського патріархального побуту, гармонії людини і природи, любовної та родинної злагоди. Художня майстерність письменника в запозиченні сюжетів окремих пісень «Одісеї» Гомера. І. Франко про «Орисю» П. Куліша.

Романтично-баладне оповідання «Гордовита пара» та романтична ідилія «Дівоче серце».

Етнографічно-побутові оповідання П. Куліша 60-х років. Ознаки стилю етнографічно-побутової школи в оповіданнях «Сіра кобила», «Очаківська біда», «Січові гості Чуприна і Черноус».

Жанр історичного роману у доробку письменника. Джерела написання, історія видання „Чорної ради” (1845-1846, 1857). Сюжетно-композиційні особливості твору. Образна система роману «Чорна рада». Стильові ознаки, художня мова роману. Т. Шевченко, І. Франко, М. Зеров про «Чорну раду». Ознаки «вальтерскоттівського» типу роману у творі. Сучасні оцінки твору, його актуальність.

Творчість Леоніда Глібова. Життя, педагогічна, громадська та видавнича діяльність. Просвітительський характер культурно-освітньої праці. Переслідування владою.

Байки Л. Глібова 40-60 рр., їх генетичний зв'язок з творчістю попередніх байкарів, з традицією розвитку цього жанру в українській і російській літературах.

Новаторство Л. Глібова у жанрі байки. Оригінальне використання відомих сюжетів. Надання байкам виразного українського національного колориту.

Ліризм. Образ оповідача.

Загальнолюдські смисли, сатиричність образів, конкретність реалістичних деталей, гострота ідейних висновків у байках першого періоду («Вовк і Кіт», «Вовк і Ягня», «Щука», «Мірошник», «Охрімова Свита», «Ведмідь-пасічник» та ін.).

Проблематика і художня своєрідність байок 80-90 рр. Постійні пошуки нових тем, нових художніх засобів. Посилення лірично-пісенної інтонаційності у байках. Засудження паразитизму, пристосуванства, прислужництва, черствості та бездушності чиновників і всіх тих, хто хоче жити за рахунок інших («Коник-стрибунець», «Мальований Стовп», «Солом'яний Дід», «Шелестуни», «Кундель», «Цуцик»). Опрацювання побутових, морально-етичних тем («Жаба і Віл», «Зозуля і Півень», «Свиня»).

Збагачення Л. Глібовим поетики байки, урізноманітнення розповіді й оповіді.

Ліричні поезії, їх мотиви й образи, елегійно-романсовий характер, пісенність інтонацій («Журба», «Летить голуб понад морем», «Вечір», «Моя веснянка», «Миколі Лисенкові» та ін.).

Дідусь Кенир і його творчість для дітей (жанрова різноманітність, мотиви, образи, стиль).

Творчість Степана Руданського. Життєвий шлях. Громадська і літературна діяльність. Рання творчість Руданського. Мотиви і образи балад, їх фольклорна основа та синкретизм реалістичних і романтичних елементів.

Пісенна лірика, продовження в ній попередньої літературної традиції, своєрідність поетичного трактування відомих мотивів та образів («Повій, вітре, на Україну», «Ти не моя», «Мене забудь!» та ін.). Традиції і новаторство поета.

Багатство змісту гумористичних співомовок. Відображення в них розмаїтості народного життя. Своєрідність показу головного персонажа – простого селянина в його багатоманітних соціальних і національних зв'язках («Не вчорашній», «Черевики», «Циган з конем», «Загадки», «Баран», «Гусак», «Варена сокира» та ін.).

Гумористичне зображення побуту і ментальності українського народу («Чи високо до неба?», «Окуляри», «Свиня свинею», «Баба в церкві» та ін.).

Сатиричне викриття моральної ницості духівництва («Камінний святий», «Два рабини», «Піп на пуці», «Сповідь», «Піп у ризах», «Чорт» та ін.).

Особливості художньої манери Руданського. Образ ліричного героя гумористичних співомовок. І. Франко про талановитість Руданського в інтерпретації народних сюжетів.

Пошуки у жанрі епічної історичної поеми. Використання мотивів слов'янського фольклору в поемі-казці «Цар Соловей».

Переклади та переспіви Руданського.

Традиції С. Руданського у творчості І. Франка («Нові співомовки»), Лесі Українки («Пан-народовець», «Веселий пан»), В. Самійленка («Божий приклад»), П. Глазового.

Життя і творчість Анатолія Свидницького. Драма життя письменника-різничинця, його творча діяльність.

Нове слово в українській прозі – соціально-побутовий роман (з елементами психологізму) «Люборацькі». Історія створення і видання роману, традиції і новаторство письменника. Тема, проблематика твору. Система образів, прийоми їх типізації та індивідуалізації. Органічне поєднання розкриття долі членів родини Люборацьких з художнім дослідженням характерних суспільних процесів на Поділлі в першій половині XIX століття. Широке відображення різних суспільних груп.

«Люборацькі» як роман виховання. Актуальність твору. Перехід від суб'єктивно-оповідної до об'єктивно-описової форми викладу. Мовностилістичні особливості. Роман А. Свидницького в літературному контексті.

Місце письменника в історії літератури. І. Франко про А. Свидницького.

Життєвий і творчий шлях Олекси Петровича Стороженка. Життєвий шлях письменника. Мала проза О. Стороженка, поділ на жанрово-тематичні

групи: літературна казка (гумористичні мініатюри анекдотичного характеру «Се така баба...», «Вчи лінивого не молотом, а голодом» та легендарно-фантастичні оповідання «Закоханий чорт», «Сужена» та ін.); історико-етнографічні твори нарисового характеру («Кіндрат Бубненко-Швидкий», цикл «Оповідання Грицька Ключника»); історичні новели-анекдоти («Голка», «Вуси»).

Незакінчена повість «Марко Проклятий»: особливості інтерпретації фольклорного сюжету, система образів, композиція.

Значення творчості.

Життєвий і творчий шлях Юрія-Осипа Федьковича. Життєвий і творчий шлях. Громадська діяльність.

Суспільно-політичні та літературно-естетичні погляди. Вплив творчості Т. Шевченка на Ю. Федьковича.

Поезія. Мотиви та образи.

Трагічна доля жовніра цісарської армії у віршах та поемах («При відході», «Рекрут», «Дезертир», «Нічліг», «У Вероні» та ін.).

Тема митця та образ Т. Шевченка («Нива», «Оскресни, Бояне!», «Співацька добраніч», «Осьмийпоменник Тарасові Шевченкові на вічну пам'ять»).

Роздуми про долю рідного краю, змалювання визвольного руху та уславлення його ватажків («З округів», «Браття-опришки», «Довбуш», «Лук'ян Кобилиця», «Юрій Гінда»).

Сатиричне звучання поезій «Я гадав», «Пречиста діво, радуйся, Маріє». Традиції Т. Шевченка у цих творах.

Ідея возз'єднання українських земель («До мого брата Олекси Чернявського»).

Любов до рідного краю, оспівування його краси у віршах «Мій сардак», «Рожа», «У полі, гей, у полі». Народнопісенна основа цих поезій, ліризм, мелодійність.

Проза Ю. Федьковича. Традиції і новаторство. Поєднання реалістичних і романтичних прийомів у відображенні дійсності.

Белетризація фольклорних мотивів у оповіданнях «Люба-згуба», «Серце не навчити». Романтичні колізії любовного трикутника, мораль та етика гуцулів («Сафат Зінич», «Три, як рідні брати»), розповідь про етнографічні реалії та природу гуцульського краю.

Романтично-психологічні новели «Галіянка», «Побратим».

Жанровий синкретизм при домінуванні романтичних стильових ознак у прозових творах Ю. Федьковича («Стефан Славич», «Галіянка», «Опришок»). Значення творчості Юрія-Осипа Федьковича.

ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: Становлення нової української літератури.

Літературний процес перших десятиліть ХІХ століття

1. Поняття «нова українська література», її основні риси.

Причини виникнення нової української літератури. Питання про засновника та основоположника нової літератури.

2. Періодизація нової української літератури.

3. Особливості українського літературного процесу кінця ХУІІІ – перших десятиліть ХІХ століття.

4. Новаторське продовження бурлескно-травестійної традиції.

5. Синкретизм художньо-стильових течій. Розвиток жанрів.

Тема 2: Іван Петрович Котляревський

1. Життя, громадсько-культурна і літературна діяльність. Формування світоглядних позицій.

2. «Енеїда»: жанрова своєрідність твору; творче продовження української бурлескної традиції ХУІІІ ст.; наснаження бурлеску новими ідейно-художніми функціями. Поема як явища українського просвітительського реалізму; специфічність художнього зображення дійсності; енциклопедія української старожитності; місце поеми в літературному процесі.

3. Драматургія І. Котляревського («Наталка Полтавка», водевіль «Москаль-чарівник»). Зміцнення реалістичних принципів змалювання дійсності у жанрі соціально-побутової драми.

Тема3: Петро Петрович Гулак-Артемівський

1. Життя і творча діяльність Петра Гулака-Артемівського. Роки становлення письменника.

2. П. Гулак-Артемівський як зачинатель жанру байки в новій українській літературі:

2.1 Суть алегоричності і дидактики у байці «Пан та Собака» (1818);

2.2 Висміювання скупості та нерозважливості в байці «Солопій та Хівря, або Горох при дорозі» (1819);

2.3 Проблема міри як верховної мудрості в байці «Тюхтій і Чванько» (1819).

3. Переспіви балад у творчості письменника («Твардовський», «Рибалка»). Переклади.

Тема4: Григорій Квітка-Основ'яненко

1. Відомості про життя. Ранній період творчості. Боротьба за становлення і розвиток нової української літератури та літературної мови, активна участь у громадському та культурному житті Харкова.

2. Г. Квітка-Основ'яненко – зачинатель української прози. Жанрова та ідейно-тематична класифікація прозової спадщини письменника українською мовою. Бурлескно-реалістичні твори: «Мертвецький Великдень», «Салдацький патрет».

3. Повість «Конотопська відьма». Сатирична спрямованість твору на викриття методів управління морально виродженої козацької старшини.

4. Оповідання «От тобі й скарб». Фольклорний струмінь у творі, фантастика і реальність у зображенні дійсності.

5. Сентиментально-реалістичні повісті «Маруся», «Сердешна Оксана», «Козир-дівка», «Щира любов».

6. Трансформація притчі у конфлікт в оповіданні «Перекотиполе». Моралізаторська настанова оповідання.

7. Розширення тематичних горизонтів української драматургії: Комедії про Шельменка, «Сватання на Гончарівці».

Тема5: Євген Павлович Гребінка

1. Життєвий шлях письменника. Видавнича та редакторська діяльність петербурзького осередку українства.

2. Рання творчість Є. Гребінки.

3. Байкарська праця. Художні особливості, деталі побуту, пейзаж, народний гумор, манера розповіді.

4. Лірична та ліро-епічна спадщина Гребінки-романтика. Жанрова специфіка творів: романс, ідилія, медитація. Поема «Богдан».

5. Проза Є. Гребінки. Українська історична тематика в російських прозових творах («Чайковский», «Нежинский полковник Иван Золотаренко»); показ життя маленької людини в повістях «Записки студента», «Приключения синей ассигнации».

Тема6-7: Художній світ українського романтизму

1. Романтизм як естетична проблема.

2. Шляхи розвитку українського романтизму.

3. Тематично-стильові течії українського романтизму та їх представники.

4. Жанрове розмаїття романтичної творчості.

5. Зачинатель українського романтизму Левко Боровиковський:

5.1 Баладна творчість, оригінальність переспівів чужих сюжетів, використання повір'їв і переказів;

5.2 Байкарська творчість, їх національна своєрідність.

6. Творчість Амвросія Метлинського. Громадська позиція в суспільно-національних питаннях.

7. Відображення героїки козацького минулого. Особливості індивідуального стилю А. Метлинського (елегійно-меланхолійний настрій, глибокий песимізм, «похоронні» інтонації). Співіснування елементів просвітительського реалізму і романтизму.

8. Поетична спадщина М. Костомарова (аналіз збірок «Українські балади», «Вітка»).

9. Драматургія (романтичні драми «Переяславська ніч», «Сава Чалий»).

10. М. Костомаров – літературний критик і фольклорист.

Тема8-9: Творчість Т.Шевченка

1. Життєвий шлях і творча доля Т.Шевченка. Творчість Т.Шевченка у критиці та літературознавстві. Здобутки новітнього шевченкознавства.

2. Ранній період творчості Т.Шевченка (1837 – 1843)

«Кобзар» Т.Шевченка 1840 р., його оцінка критиками. Основні мотиви ранньої поезії. Тема ролі поета в житті народу („Думи мої, думи мої...”, „Перебендя”, „На вічну пам'ять Котляревському”, „До Основ'яненка”), туга за батьківщиною, образи героїчного минулого України. Балади фольклорного походження („Причинна”, „Тополя”, „Утоплена”). Соціально-побутова поема «Катерина»: традиційні трактування та новітні інтерпретації тексту. І.Франко про образ Катерини у поемі. Акцент на морально-етичній проблематиці твору у статті І.Світличного «Духовна драма Шевченка». Історичні поеми Т.Шевченка. «Гайдамаки» (1841). Джерела поеми (народні легенди та перекази, історичні матеріали, польська література про гайдамацький рух – С.Гощинський). Епілог – заклик до загальнослов'янського єднання. Жанрові особливості поеми. Мовностилістичне багатство поеми. Драматургія Т.Шевченка. Романтична трагедія «Никита Гайдай» та соціально-побутова драма «Назар Стодоля». Традиції і новаторство Т.Шевченка у цьому жанрі.

3. Головні особливості другого періоду творчості Т.Шевченка (1843 – 1847).

Подорожі Т. Шевченка в Україну, знайомство з літературним середовищем, учасниками Кирило-Мефодіївського товариства, позиція Т. Шевченка щодо товариства. Лірика 1843–1847 рр., громадянські мотиви, образ «сім'ї вольної, нової». Культура поетичного вірша, жанрове багатство. Поезія «Три літа». Сатира Т.Шевченка цього часу. Твори «Великий льох», «Холодний Яр», «Розрита могила», «Стоїть в селі Суботові...» Викриття імперської колоніальної політики щодо України. Побутові поеми Т.Шевченка («Наймичка»). Образ матері в поезії Т.Шевченка. І.Франко про „Наймичку”.

Тематичне багатство сатиричних поем другого періоду творчості письменника. Всеслов'янський контекст, інакомовність у поемі «Єретик». Причини звернення письменника до історії іншого народу. Засудження самодержавного ладу у поемі «Сон». Роль умовності й фантастики у творі. Літературні аналогії «Сну». Викриття українського ліберального панства та заповіт нащадкам у посланні «І мертвим, і живим...». Викриття колоніальної політики царату в поемі «Кавказ». Стиль політичної сатири Т.Шевченка (ораторські інтонації, публіцистична структура, політична лексика тощо).

4. Поезія Т.Шевченка періоду заслання (1847 – 1857) та останніх років життя (1857 – 1861).

Цикл поезій «В казематі» (особистісні, громадянські, патріотичні мотиви в поезіях). Автологічна лірика у циклі („Садок вишневий коло хати”). Різноманітність змісту і форм лірики. Стилізація народних пісень. Глибина філософських узагальнень у медитативній ліриці цього періоду. Засудження тиранії і абсолютизму в поемі «Царі» („Старенька сестро Аполлона...”). Викриття панського свавілля у поемах «Княжна» і «Марина». Образ стихійного бунтівника у поемі «Варнак». Історичні поеми „Чернець” та „Іржавець”. Автобіографічні мотиви у ліриці цього періоду. Казахські мотиви. Художні пошуки Т.Шевченка у царині прози. Російські повісті митця в оцінці критики. Автобіографізм повістей, особливості художньої форми, мови і стилю. «Журнал» (щоденник) Т.Шевченка як зразок мемуарно-публіцистичної прози.

Триптих «Доля», «Муза», «Слава» – кредо поета-громадянина. Інакомовність у поемі «Неофіти». Політична сатира поеми «Юродивий». Використання біблійних тем і образів в останній період творчості. Поема «Марія»: особливості трансформації євангельського сюжету. Поезія «Молитва». Ідеї “єдиномислія” і “братолюбія”. Мрії Т.Шевченка про майбутнє («Ісаія. Глава 35»). Інтимні поезії цього періоду (цикл «Ликері»). Художні особливості творів останнього періоду. Видання «Кобзаря» 1860 р.

Тема10: Марія Олександрівна Вілінська (Марко Вовчок)

1. Життєпис Марії Вілінської.
2. «Народні оповідання» Марка Вовчка: тематика, проблематика, жанрово-композиційні особливості, поетика.
3. Повість «Інститутка»: проблематика, сюжетно-композиційні особливості, образна система твору.
4. Історико-героїчна тема у творчості письменниці («Кармелюк», «Дев’ять братів і десята сестриця Галя»).
6. Фольклористична діяльність.

Тема11: Пантелеймон Олександрович Куліш

1. Життя та творча діяльність. Світоглядні переконання.
2. «Чорна рада» – перший історичний роман українською мовою. Історіософське звучання та національно-політична пафосність твору.
3. Лірична та ліро-епічна поезія.
4. Драматургія.
5. Переклади та переспіви.
6. Місце і роль П. Куліша в історії українського письменства.

Тема12: Степан Васильович Руданський

1. Короткі відомості про життєвий шлях С. Руданського.
2. Балади раннього періоду творчості: мотиви, образи, фольклорна основа та синкретизм реалістичних і романтичних елементів («Два трупи», «Упир», «Розмай», «Вечорниці», «Люба», «Хрест на горі»).
3. Пісенна лірика, поетичне трактування відомих мотивів та образів. Аналіз віршів «Студент», «Ти не моя», «Повій, вітре, на Вкраїну», «Калино-малино» та ін.
4. Громадянська лірика, її ідейний зміст («Гей, бики!», «Над колискою», «П’яниця», «Наука»).
5. Співомовки С. Руданського: тематичні цикли, образ оповідача.

Тема13: Анатолій Патрикійович Свидницький

1. Біографія письменника.
2. Фольклористична та етнографічна діяльність А. Свидницького. Аналіз творів: «Відьми, чарівниці й опирі, чи то ж примхи і примхливі оповідання люду українського», «Великдень у Подолян».
3. Мала проза митця: оповідання «Проти сили не попреш, з чим родився, з тим і вмреш» та «Недоколисана».
4. Творча історія роману «Люборацькі», автобіографічні мотиви роману.

Тема14: Олекса Петрович Стороженко

1. Життєвий шлях Олекси Стороженка.

2. Мала проза письменника: сюжетно-композиційні особливості, проблематика, образи. Аналіз оповідань «Се така баба, що чорт їй на махових вилах чоботи подавав», «Не впустити рака з рота», «Вчи лінивого не молотом, а голодом».

3. Готичний роман «Марко Проклятий»: історія написання, сюжетно-композиційні особливості, образна система твору.

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Суспільно-політична і духовна атмосфера в Україні наприкінці XVIII – першій половині XIX століття

1. Проаналізуйте суспільно-історичні обставини в Україні наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст. Чому Україна на початку XIX ст. не мала своєї державності?

2. Олександр I, вступивши на російський престол у 1801 р., стверджував думку про цивілізуючу роль Росії на національні меншини, в т. ч. на українців. Підтвердіть чи спростуйте цю тезу. Чи відомі вам факти – навпаки – про цивілізуючу роль українців у Росії в першій половині XIX ст.?

3. Якою була кадрова політика російських колонізаторів в Україні та австрійської влади на території Західної України і як це позначилось на духовному житті українців?

4. Назвіть основні заборони української мови у XVII–XIX ст. і зробіть висновки. Як реагувала передова інтелігенція, зокрема творча, на виклики часу?

5. Яким був стан освіти на українських землях наприкінці XVIII - першій половині XIX ст.? Чому ідеї Просвітництва поширились в Україні саме в цей час? Як це відобразилось на громадсько-культурній, духовній атмосфері в суспільстві, з'явінових літературних сил та нової читацької аудиторії?

6. Вкажіть на найяскравіші набутки української культури кінця XVIII – першої половини XIX ст.

7. Назвіть найвизначніших мовознавців, фольклористів, літературознавців першої половини XIX століття. Які проблеми з'являлися в першій половині XIX ст. кожна з цих сфер?

8. З'ясуйте роль журналістики (газет, журналів, збірників, альманахів) у становленні нової української літератури.

Методична заувага:

Тема є винятково важливою для розуміння обставин, у яких народжувалась нова українська література. Отож варто:

1) прочитати й законспектувати матеріал із підручників, посібників, звернувши особливу увагу на факти і їх природу, міркування авторитетних науковців з цього приводу; 2) спробувати побачити кожне явище суспільного, громадсько-культурного життя у зв'язку з літературним розвитком; 3) активна позалітературна, в т. ч. журналістська діяльність українських письменників, їх літературознавчі, фольклористичні інтереси увиразнюють образи, постаті, загальне історико-літературне тло, тож вони так самоварті уваги.

Практичне заняття № 2

Іван Котляревський як учасник суспільного і культурного життя України. «Енеїда» Івана Котляревського як видатне історико-літературне та суспільне явище

1. Розкажіть про життєві університети майбутнього автора «Енеїди». Що мав на увазі один із біографів письменника, коли твердив, що його герой «підготовлялсебя к предстоящему труду»?

2. Якими були перипетії життєвої долі письменника в період його 26-літньої праці над поемою? Чому історія видання «Енеїди» виявилась тривалою і складною? Як сприйняло поему суспільство? Чи вплинула на успіх твору його українськомовність, а не тільки зміст і форма?

3. Що дало підстави А. Щепкіну назвати І. Котляревського не лише гуманним директором Полтавського театру, але й творчим керівником?

4. Я. Головацький у словесному портреті І. Котляревського відзначив, що у виразі його лица «був ум і багатопростодушія». На основі спогадів сучасників автора «Енеїди» доповніть цю характеристику. Якою людиною уявляється видатний письменник вам?

5. Сучасна літературознавча наука стверджує, що біля підвалин нового українського письменства найближче стоять анонімна «Історія Русів», творчість Г. Сковороди та поема І. Котляревського «Енеїда». Підтвердьте чи спростуйте думку, що цей початок найбільше пов'язаний звиходом «Енеїди».

6. Розкажіть про особливості трансформації нашим автором твору Вергілія та переробки його М. Осиповим та О. Котельницьким. Як ви розумієте тезу Є. Нахліка, що в І. Котляревського засвоєння і національних іншомовних творів відбулося шляхом бурлескно-травестійної переробки, найхарактерніші риси якої: українізація, навіть перенесення дії в Україну, осучаснення, ідейна трансформація? Чим зумовлювався цей шлях?

7. Що дає нам підстави вважати поему джерелом пізнання суспільного життя, побуту, характеру українського народу удругій половині XVIII – на початку XIX ст.? Відповідь проілюструйте конкретним художнім матеріалом.

8. Укажіть на особливості стильової манери, в якій виконана «Енеїда». Чим зумовлений цей синкретизм стилів? Відповідь аргументуйте.

9. Що ви знаєте про дискусію в літературознавстві щодо еволюції / не еволюції образу Енея? Обґрунтуйте свою власну позицію. Схарактеризуйте образ автора твору.

10. В яких епізодах поеми особливо помітний антивоєнний пафос? Прокоментуйте їх.

11. Наведіть присутні у творі елементи старослов'янської, російської, польської, латинської мов. Висловіть власне ставлення до обережної думки Ю. Шевельова, що мова «Енеїди» подекуди перетворюється на горезвісний малоросійський суржик.

12. П. Куліш писав: «Як появилася Котляревський із своїм Енеєм, усі зареготали... і той регіт був найстрашнішою пробою нашому писаному слову. Се він глузує з наших звичаїв, з нашої батьківщини». Т. Шевченко ж назвав «Енеїду» доброю, а «все-таки на московський кшталт». Чому твір здобув і такі різкі оцінки критиків?

Завдання для індивідуальної роботи:

Створюємо есей на тему: «Чим був цікавий Іван Котляревський своїм сучасникам і чим він може бути цікавий нині нам?».

Розробляємо і захищаємо індивідуальні дослідницькі проекти інтерпретації одного з творів І. Котляревського (у формі наукової статті з проблематики твору / електронної презентації / авторської навчально-методичної розробки (статті) для використання у шкільній практиці / відеофільму (буктрейлера)

/інтелектуальної гри / інтерпретації, яка стосувалася б зв'язку літературного твору з мистецьким контекстом / видавничого експерименту тощо).

Методична заувага:

Крім опрацювання наукової літератури, надто ж семінарію табібліографічного покажчика, присвяченого І. Котляревському, радимо для самоперевірки самостійно підготувати хронологічну таблицю життя і діяльності письменника, а також спробувати «увійти» психологічно в коло його існування, спробувати збагнути феномен І. Котляревського як творчої індивідуальності, справді цікавої своїм сучасникам і цікавої і нині.

Передовсім треба уважно перечитати текст твору – попри те, що він вивчався у шкільному курсі літератури, при цьому зробити виписки цитат, необхідних для характеристики образів-персонажів, необхідного етнографічного, лексичного, іншого матеріалу, а також ознайомитись із різноманітними науково-критичними працями.

Обмірковуючи риси романтичної, сентиментальної, просвітницької стилевих манер в «Енеїді», з'ясовуючи, в яких епізодах вони виявляються, варто звернути увагу і на зв'язок твору з народною сміховою культурою, «низовим» бароко та «низьким» класицизмом.

Щодо автора (як образу), то це, мабуть, не лише проста, але й людина вдумлива, інтелектуал свого часу. При розгляді 12-го питання слід зважити на розуміння з боку критиків небезпеки явища «котляревщини» в українській літературі.

Етапами роботи над індивідуальним проєктом можуть бути наступні: 1) з'ясування проблеми, яку вважається за можливе /бажане представити; 2) чітке визначення ключового питання (теми, мети, типу проєкту); 3) передбачення можливого результату; 4) опрацювання джерел інформації з обраної теми; 5) нагромадження матеріалу; 6) аналіз, зіставлення фактів; 7) аргументування думки (використання принципу «теза-аргумент-ілюстрація»); 8) прийняття власного рішення; 8) створення самого проєкту і його захист.

Пам'ятаймо, що висловлені думки мусять бути аргументованими, творчими і новими, спрямованими на наше поглиблене пізнання хрестоматійних творів та розвиток умінь самостійно конструювати свої знання.

Практичне заняття № 3 **Жанр байки в українській літературі** **першої половини ХІХ ст.**

1. Розкажіть про історію розвитку жанру байки в українській літературі та жанрові різновиди нової байки в першій половині ХІХ ст. Що єднає цю творчість із байками Г. Сковороди?

2. Якими були особливості інтерпретації українськими байкарями першої половини ХІХ ст. «елегантної» сатири польського письменника І. Красіцького? А який вплив малотворчість росіянина І. Крилова на розвиток жанру байки?

3. Як у байкарській творчості письменників першої половини ХІХ ст. відобразилась: а) соціальна проблематика? Як вигадаєте, чому твори, що порушували цю проблематику, були досить поміркованими? б) якими були підходи до проблеми виховання, стосунків батьків і дітей? Відповідь проілюструйте.

4. Схарактеризуйте особливості байки, створеної Є. Гребінкою. Що дає підстави вважати байкарську творчість цього автора найвищим досягненням у розвитку жанру в першій половині XIX ст.?

Методична заувага:

Підготовка до заняття має включати як засвоєння низки загальних питань (сконденсовано вони сформульовані в 1-му пункті), так і часткових, таких, що конкретизують загальне.

Прочитання текстів байок можна здійснити і за окремими виданнями творів письменників, і за антологією «Українська байка» (К., 1983).

Розглядаючи 4-е питання, зверніть увагу на підход Є. Гребінки до розробки сюжетів, його намагання зменшувати кількість алегоричних постатей, відходити від традиційного дидактичного та бурлескного натуралізму, надаючи текстам більшої емоційної напруги.

Завдання для роботи у групах:

Готуємо інсценізацію (за вибором) однієї байки письменника першої половини XIX ст.

Практичне заняття № 4 **Життя і творчість Григорія Квітки-Основ'яненка:** **проблемно-тематичний аналіз**

1. Які факти, важливі епізоди з життєвої біографії Г. Квітки-Основ'яненка ви б вирізнили з-поміж інших? Як вони вплинули на творчу діяльність цього письменника, який спромігся на принципову переорієнтацію уявлень про естетичні можливості українського художнього слова? Відповідь обґрунтуйте.

2. Ю. Шевельов у статті «Перед судом сторіччя» (1943) висловив оригінальну думку про роздвоєність, що проймає глибоко усю творчість Квітки та й навіть його політичну позицію. Що мав на увазі критик і чи погоджуєтесь ви з таким твердженням? Як проглядає політична позиція напівзрусифікованого Квітки з його писань? Чи мав рацію той же Ю. Шевельов, стверджуючи, що Квітка для нас – «невчитель», а «балакучий і добрий приятель»?

3. Поміркуйте вголос над питаннями:

а) Які завдання ставив письменник, створюючи «Марусю», і чи виконав їх?

б) Зіставте образи Наталки Полтавки й Марусі. Що в них подібне, а що – відмінне? Чи відіграли свою роль у кожному конкретному випадку різні темпераменти героїнь та різні обставини їхнього життя (т. зв. об'єктивні фактори)?

в) У чому виявилась ідеалізація образів Марусиних батьків? Чому, на вашу думку, багатий і побожний Наум Дрот не допоміг бідному сироті Василю заплатити найомщикові? Чому, як так сталося, що батьки Марусі змогли перенести її смерть, а Василь – ні? А якою була думка самого автора про це?

г) У листі до Квітки Шевченко писав: «Вас не бачив, а Вашу душу, Ваше серце так бачу, як. Може, ніхто на сім світі. Ваша «Маруся» так мені про Вас розказала, що я Вас навиліт знаю». Що саме могла «розказати» повість про її автора?

4. Чому «Салдатський патрет» дослідники називають естетичним маніфестом Квітки? Наскільки важливо враховувати при аналізі літературного твору, крім особливостей тексту, ще і його підтекст?

5. Пишучи «Конотопську відьму», Квітка прагнув розкрити нестільки зовнішні, скільки внутрішні причини історичного занепаду й загибелі Української козацької держави всередині й другій половині XVIII ст. Які вони, ці причини? Чи вдалося авторові реалізувати свій задум?

6. Якими цікавими й сучасними методичними прийомами можна скористатись на заняттях, присвячених Квітці?

Незайві доповнення (про зв'язки з мас-медіа):

Випробовуємо себе в ролі журналістів, скориставшись методом «Інтерв'ю з письменником».

Методична заувага:

Тема заняття спрямована на проблемний підхід до вивчення життєтворчості письменника і передбачає застосування, зокрема, дискусійного методу. Тож радимо ознайомитися з усією програмною повістєвою прозою Г. Квітки-Основ'яненка, пізнати його біографію, відомості про активну громадсько-культурницьку діяльність. Осмислити ж феномен письменника допоможе середіншого стаття Ю. Шевельова «Перед судом сторіччя: Григорій Квітка (1843-1943)» (1943) (Українська мова та література. 2005. Ч. 2-3).

Практичне заняття № 5

Український романтизм 20-40-х років XIX ст.

Романтична поезія

1. Назвіть основні риси романтизму, окресліть тематично-стильові течії в українській романтичній поезії першої половини XIX ст. Чи можна говорити про синкретизм творчих методів у романтичній творчості цієї пори? Відповідь проілюструйте конкретним художнім матеріалом.

2. Які критерії лежали в основі поділу радянським літературознавством романтиків на активних і пасивних, прогресивних і реакційних? Чому така класифікація не виправдала себе?

3. Що таке балада, пісня (як літературний жанр), думка, елегія, медитація, сонет? Хто з представників літератури першої половини XIX ст. розвивав ці жанри і в чому їх особливостів поезії цього часу? Чи можна говорити про їх еволюцію – скажімо, від побутово-етнографічної «Марусі» Л. Боровиковського до балад Т. Шевченка?

4. Доведіть, що в баладі Л. Боровиковського «Маруся» синтезовано запозичений сюжет та українські фольклорно-етнографічні джерела.

5. Спробуйте віднайти в поетичній творчості А. Метлинського риси його естетичного ідеалу – світу, побудованого на засадах свободи і самоврядування народу.

6. Що таке поетичний антропоморфізм і як він оприсутнений у поетичній творчості М. Костомарова?

7. Зіставте образні світи В. Забіли та М. Петренка, вкажіть на спільне та відмінне у них.

Текст для інтерпретації:

Стаття І. Франка «Дещо про «Марусю» Боровиковського» (Зібр.творів: У 50 т. – К., 1982. – Т. 33. – С. 403–416).

Незайві доповнення (про зв'язки із мистецьким контекстом):

Вслухаємося-вдумуємось у зразки пісенної (романсової)лірики («Гуде вітер вельми в полі», «Черныеочи», якусь ізавторських пісень Марійки Бурмаки), вдивляємося-вдумуємосьу зразки романтичного живопису Григорія Світлицького«Місячна ніч», «З осінніх пісень», «Вечірні мелодії», «Елегія».

Методична заувага:

Радимо звернути особливу увагу на 1-е питання, оскільки вонобазове для вивчення кількох наступних тем, присвяченихромантизмові в українській літературі першої половини ХІХстоліття. Тексти творів провідних українських поетів-романтиківуміщені в спеціальній антології (Українські поети-романтики.Поетичні твори. К., 1987). Указану статтю І. Франка законспекуйте,у ній – ключ до розуміння національної самобутності явищукраїнського романтизму, зразок того, як аналізувати той чи іншийтвір.

Готуючи 7-е питання, варто пам'ятати про щораз специфічнехудожнє мислення кожного справжнього митця.

Практичне заняття № 6 **Тарас Шевченко, його життя, творчість,** **місце в історії української літератури**

1. З яких джерел черпав Шевченко матеріал для своїхісторичних творів? Яке місце поміж цих джерел посідає йоговласна генетична пам'ять?

2. Що вам відомо про історію написання поеми «Гайдамки», її публікації? Чизавершилась тема опрацювання Шевченком Коліївщини в1841 році?

3. Укажіть на жанрову специфіку твору, обґрунтуйте її. Чомудехто з літературознавців (скажімо, І. Франко, Г. Грабович)ставить під сумнів історичність поеми (мовляв, тут єісторичні неточності, конкретні історичні персонажі бліді)?Висловіть свою думку з цього приводу.

4. У чому полягають особливості композиції твору? Зважте,зокрема, на присутність у творі вставних пісень, ліричнівідступи, особливий статус автора як співучасника подій,відсутність розв'язки, поєднання з ліро-епосом прозових ідраматургічних форм.

5. Проаналізуйте систему образів твору, у т. ч. два збірніобрази – повсталий народ і шляхту. Наскільки глибоковиписані образи ватажків селянського руху? Зверніть увагутакож на образ України – спочатку романтичної, потімзалитої кров'ю. Відповідь проілюструйте конкретнимхудожнім матеріалом.

6. Прокоментуйте сцену вбивства Гонтою своїх синів. Чизгодні ви з думкою, що Шевченко зумисне гіперболізуєжорстокість повстанців, аби емоційним шоком упевнитичитача в безглуздості фанатизму. Чи можна сказати, щоця гіперболізація романтична за своєю природою? Як ставивсяШевченко до кровопролиття? Як назвати його настрої?

7. Якою була провідна ідея твору і в яких розділах, якій формівона озвучена? Як ви гадаєте, з яких міркувань автор ще й«прямим текстом» викладає її у «Передмові», котра єфактично післямовою?

8. Проаналізуйте критичні відгуки на твір, його рецепцію сучасним літературознавством. Як ви гадаєте, чому «Гайдамаки» запропоновано вивчати сучасній школі тільки оглядово?

9. Що мусить знати той, хто вивчає життя і творчість Шевченка, про період «трьох літ»? Як ви поясните його назву? У чому виявилась еволюція поета (на рівні світоглядному та художньо-естетичному)?

10. Наскільки важливо знати історію написання і надрукування таких знакових творів літератури, як «Сон» і «Кавказ»? Якими були ці конкретні історії? Яке місце посіли названі твори у долі автора та в історії нашої літератури?

11. Розглядаючи поему «Сон», важливо вказати на жанрову своєрідність твору, роль епіграфа, особливості композиції, своєрідність сюжету; важливо також звернути увагу на образ ліричного героя, контраст у першій частині, присвяченій Україні, образ «царя всесвітнього», стиль Шевченка-сатирика у третій частині поеми, образ землячка, царя й цариці, вельмож, картину «генерального мордобиття» тощо. Поміркуйте над змістом цих завдань і тим, як передати це своє знання іншим.

12. Аналогічне завдання стосується поеми «Кавказ». Отож, розкажіть про жанрову своєрідність твору, його загальнолюдську основу, філософське осмислення Шевченком образів Прометея іорла, позицію ліричного героя. А якою є мова твору, наскільки своєрідна в ньому лексика і віршування?

13. Наскільки сучасними є «Кавказ» і «Сон»? Що зумовлює їхню актуальність? Відповіді аргументуйте.

14. Вкажіть на мотиви, що спонукали Шевченка упродовж усього життя творити «апофеоз жіночого кохання і жіночої муки» (М. Рильський). Назвіть твори Шевченка на цю тему.

15. Схарактеризуйте поему «Катерина», звернувши увагу на історію її написання й побутування, присвяти, соціальну і національно-етичну зумовленість конфлікту, загальну несправедливість, взаємну ворожнечу, скутість людини класовими, становими, майновими пересудами – те, що оточує Катерину. Вкажіть на основні елементи сюжету, роль ліричних відступів, образ головної героїні, натури, за словами І. Франка, «палкої, сангвінічної», такої, що керується у прагненнях і вчинках природними почуттями. Чому трагедія Катерини стала трагедією і її батьків? Хто він – кривдник Катерини? Як переосмислюються у творі біблійні алюзії й ремінісценції (про Богородицю, блудного сина), біблійні концепти «гріх», «жертва», «Бог», «душа й тіло», «смерть» тощо? Чи можна порівняти образ покритки в Шевченка з образом Богородиці? Чи можна вважати цей образ символом України, що потерпала від насильства? Зверніть також увагу на роль пейзажів, цілком романтичних, мову твору, зокрема народнопісенні тропи як засіб вираження думок, переживань, настроїв? Відповіді ілюструйте конкретним художнім матеріалом.

16. Проаналізуйте поему «Наймичка», зваживши на «довершену простоту» (І. Франко) змісту і форми, близькість стилю поеми до народної пісні і казки. Порівняйте Катерину з Ганною, натурою «незмірно глибокою» (І. Франко). Чи згідніви з цією характеристикою дослідника? Наведіть інші свідчення надзвичайної популярності твору.

17. Розглядаючи поему «Марія», доведіть, що трагедія Богоматері має людський характер (це не тільки жінка-страдниця, але й натура, перейнята Синоюю ідеєю оновлення, гуманізації людства). Назвіть присутні в поемі основні топи Библиї і вкажіть, із якими подіями в житті героїв вони пов'язані. Мовлячи про Йосипа, Шевченко постійно підкреслює «святий». На яких якостях героя він акцентує при цьому? Які особливості твору дали підстави Ю. Шевельову відзначити, що «стиль «Марії» дає відчуття ласки, пестливої руки, що гладить волосся»? Як ви розумієте думку І. Дзюби, що стиль «Марії» кінематографічний?

18. У чому актуальність Шевченкових творів про жінок і материнство? Чого вони здатні навчити сучасну молоду людину?

Незайві доповнення (про зв'язки з мистецьким контекстом)

Вслухаємось-вдумуємось у пісні на слова Шевченка гуртів «Kozaksystem», «Кому вниз», сестер Тельнюк.

Вдивляємось-вдумуємось в образ Богородиці в українському іконописі (живопис), картини Шевченка «Катерина» й «Селянська родина».

Текст для інтерпретації:

Стаття Івана Франка «Темне царство» (Збір. творів: у 50 т. Т. 26. К., 1980. С. 131–153).

Методична заувага:

Щодо 1-го пункту (про джерела «Гайдамаків»), то відомості варто структурувати на усні (сюди відносимо як розповіді очевидців, учасників Коліївщини, і фольклорний матеріал), такніжні, пов'язані з українською та світовою літературою, працями з історії тощо. Варто пам'ятати рекомендацію Б. Лепкого стосовно самого акту читання поеми: сьогодні їй негодиться читати без добрих коментарів.

Тема питань 14-18 покликана розвивати вміння здійснювати порівняльний аналіз літературних творів, бачити градацію творчих інтересів того чи іншого письменника, мислити широко, психологічно, спираючись на добути знання і на власний життєвий досвід. Утім, у кожному творі, винесеному на це практичне заняття, – своя драма, своя історія. Ось чому варто звернути увагу на психологічні аспекти зображеного, відмінність характерів Шевченкових героїнь, тих обставин, у яких вони опинились, еволюцію образу матері й деміфологізацію євангельського дійства в поемі «Марія».

Практичне заняття № 7

Пантелеймон Куліш і його роман «Чорна рада»

1. Розкажіть про історію написання та видання роману. Як вплинули на твір романтична основа світогляду автора та його читацькі уподобання? Вкажіть на зв'язки П. Куліша та його роману з «Тарасом Бульбою» М. Гоголя та історичною романістикою В. Скотта.

2. Звідки походить назва твору? Вкажіть на його жанрову специфіку та чим вона умотивована. Врахуйте при цьому авторське визначення та думки критиків.

3. Які проблеми національної історії порушені у творі, як вони співвідносяться з морально-етичною проблематикою твору? Як співвідносяться

в романі історична і художня правда? У чому своєрідність основного конфлікту, чизводиться він тільки до конфлікту Якіма Сомка та Іванця Брюховецького?

4. Система образів-персонажів твору складна і по-своєму динамічна. Підтвердьте чи спростуйте цю думку. Зважте при цьому на образи і представників козацької старшини (Брюховецького, Гвинтовку), і на Кирила Тура, Василя Невольника та запорозького старця Пугача. Як втілюються у творі риси лицарства, благородства, вірності почуттю та обов'язку? Яке ідейне навантаження несе образ Божого чоловіка?

5. Наскільки роман П. Куліша корелює з нашою сучасністю? Чому справді важливо дослухатись до уроків минувшини?

Незайві доповнення (про зв'язки із зарубіжною літературою):

Відшукуємо паралелі до проблематики, елементів сюжету, образів роману П. Куліша в інших історичних творах зарубіжної літератури, зокрема в романістиці В. Скотта.

Методична заувага:

Роман П. Куліша «Чорна рада» – один із найскладніших для розуміння програмних творів цього історико-літературного курсу. Тому акцентуємо на потребі сумлінного вивчення його джерельної бази, історичної основи, пізнання своєрідності поглядів автора на козаччину, історичну долю України тощо.

Кожен образ твору, навіть нібито другорядний, є носієм певної тенденції, авторської позиції, тому важливо придивитись до кожного з них, зробивши відповідні виписки з самого тексту і науково-критичної літератури.

VI. ТРЕНІНГ/КПЗ

Комплексні практичні індивідуальні завдання з дисципліни «Українська література п.п. ХІХ ст.» є видом позааудиторної роботи студента і виконуються під безпосереднім керівництвом викладача.

Метою індивідуальних завдань є самостійне вивчення частини програмового матеріалу, поглиблення, систематизація, закріплення та практичне застосування знань та умінь студента з навчального курсу, розвиток навичок для самостійного пошуку та опрацювання літературних і статистичних джерел.

Метою КПЗ є оволодіння навичками самостійного вивчення програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, стимулювання творчості студентів і закладання підвалин для їх подальшої науково-дослідної роботи.

Індивідуальні завдання виконує кожен студент шляхом підготовки творчої роботи у вигляді реферату згідно із рекомендованим переліком тем, а також аналіз одного із творів (на вибір студента із запропонованого списку). Обсяг реферату – 10 – 12 сторінок (формат А – 4), аналіз – 2-3. Індивідуальна робота виконується студентом самостійно при консультуванні з викладачем. КПЗ оформляється за стандартним зразком і подається викладачу за два тижні до екзамену. Можливий захист практичного індивідуального завдання шляхом усного звіту студента.

Методичні вказівки щодо оформлення та написання творчої роботи з дисципліни

Перед написанням творчої роботи з конкретної теми курсу необхідно опрацювати наукову літературу, осмислити прочитане і викласти власні думки щодо порушеної проблеми.

Обсяг: 10-12 сторінок (формат А-4).

Структура та особливості викладу матеріалу

Вступ.Цей компонент не потребує цитувань (хоч вони допускаються), великої кількості абстрактних розмірковувань і великого обсягу.

Обов'язково виділити предмет опису, обґрунтувати тему, яка висвітлюється в рефераті, вказавши на персоналії, які працювали над даним питанням, назвати їх праці. Це треба робити чітко й логічно, щоб обсяг вступу не перевищував 15 відсотків від обсягу роботи (1 сторінка).

Основна частина.Тут немає особливих регламентацій. Головне, щоб текст був написаний самостійно. Матеріал, який викладається, необхідно обґрунтовано реферувати. Коли є аргументи і контраргументи, можна вступати в полеміку. Використовувати цитати як для підтвердження, так і для спростування. Цитований матеріал в основній частині, незалежно від форми цитування — дослівного (в лапках), світоглядно-змістового (своїми словами з зазначенням авторства матеріалу, який використовується), не повинен перевершувати 30 відсотків реферату.

Загальний обсяг основної частини становить приблизно 7-8 сторінок.

Висновки.Це – підсумок. Тобто чіткість, точність, лаконічність. Жодних цитат, тільки узагальнення, резюмування основних питань і проблем теми, визначення можливостей їх використання у практичній діяльності. Конкретні висновки можна нумерувати.

Список використаної літератури. Укладається за алфавітним порядком мовою оригіналу з усіма вихідними даними.

Робота повинна бути набрана на комп'ютері та видрукувана на принтері (електронні версії не приймаються).

Параметри: версія WORD, шрифт – 14 кегель, у рядку 60 – 65 знаків. Сторінки повинні мати відповідні поля та нумерацію: зліва – 30 мм; справа – 10 мм; зверху та знизу – 20 мм.

Виконання КПЗ є обов'язковим складовим модулем залікового кредиту з курсу, компонентом підсумкової та екзаменаційної оцінки.

Варіанти КПЗ з дисципліни «Українська література п.п. ХІХ ст.» (реферат)

1. Внесок українських письменників першої половини ХІХ ст. у розвиток вітчизняної мовознавчої науки.
2. Педагогічна діяльність І. Котляревського.
3. Стильові особливості поеми І. Котляревського «Енеїда».
4. Лексичні багатства «Енеїди» І. Котляревського.
5. «Енеїда» і «Наталка Полтавка» І. Котляревського в літературно-критичній думці ХІХ ст.
6. Сценічна доля «Москаля-чарівника» І. Котляревського.
7. Послідовники і наслідувачі І. Котляревського в літературі з погляду М. Зерова.
8. Національне в соціальному змісті нової української байки першої половини ХІХ ст.
9. Проблеми виховання, стосунків батьків і дітей у байкарській творчості письменників першої половини ХІХ ст.
10. Вплив Г. Сковороди на розвиток нової української байки в першій половині ХІХ ст.
11. Я. Кухаренко у життєво-творчих зв'язках із Т. Шевченком.
12. Творчість українських письменників-байкарів П. Гулака-Артемівського, Л. Боровиковського, Є. Гребінки у літературно-критичній думці ХІХ ст.
13. Байка у творчості західноукраїнських літераторів першої половини ХІХ ст.
14. Культурницька діяльність Г. Квітки-Основ'яненка.
15. Християнські ідеали, сповідувані персонажамисентиментально-реалістичних повістей Г. Квітки-Основ'яненка.
16. Український преромантизм із погляду сучасної літературознавчої науки.
17. П. Гулак-Артемівський і Л. Боровиковський як інтерпретатори поетичної творчості А. Міцкевича.
18. П. Гулак-Артемівський, П. Білецький-Носенко, К. Думитрашкоч як інтерпретатори німецькомовної поезії.
19. А. Метлинський, М. Костомаров, П. Куліш як інтерпретатори творів польських романтиків.
20. Діячі «Руської трійці» як інтерпретатори «Слова о полку Ігоревім».

21. Розвиток драматургії й театру на західноукраїнських землях у першій половині XIX ст.
22. Повісті О. Стороженка «Марко Проклятий» і М. Гоголя «Страшная месть»: порівняльний аналіз.
23. Роман П. Куліша «Чорна рада» в літературно-критичній думці першої половини XIX ст.
24. Образ Шевченкового Перебенді в контексті типологічно близьких образів української літератури.
25. Роль ліричних відступів у поемі Т. Шевченка «Гайдаки».
26. Ідейні переконання Т. Шевченка і своєрідність їх художнього втілення в поемі «Гайдаки».
27. Конфлікт особистого і загального в художньому світі поеми Т. Шевченка «Гайдаки».
28. «Сумно, страшно, а згадаєш – Серце усміхнеться»: особливості психологічного настрою Т. Шевченка у ставленні до Коліївщини (за поемою «Гайдаки»).
29. Алегоричний образ «посяного, але невижатого жита» в Шевченковій поемі «Гайдаки» (розділ «Епілог»).
30. Т. Шевченко і Є. Гребінка у життєво-творчих взаєминах.
31. Життєво-творчі зв'язки Т. Шевченка з І. Котляревським.
32. Життєво-творчі зв'язки Т. Шевченка з Г. Квіткою-Основ'яненком.
33. Казахська тема у поетичній творчості Т. Шевченка.
34. Творчість Т. Шевченка в літературно-критичних оцінках П. Куліша.
35. Творчість Т. Шевченка в інтерпретаціях С. Смоль-Стоцького.
36. Літературне, громадсько-культурне життя в рідному регіоні першої половини XIX століття.
37. «Енеїда» І. Котляревського та «Вергилиева Енеїда», виворочення наизнанку» Н. Осипова та А. Котельницького: порівняльний аспект.
38. Психологізм побутово-етнографічної поеми С. Александрова «Вовкулака».
39. Сонети О. Шпигоцького: оригінальне, авторське й запозичене в А. Міцкевича.
40. Публікації про М. Шашкевича й «Руську трійцю» на сторінках буковинської періодики.
41. «Кремуций Корд» М. Костомарова як зразок інтелектуальної драми.
42. Образ Божого чоловіка в романі П. Куліша «Чорна рада» як ілюстрація релігійно-патріотичних поглядів автора.
43. Роман О. Стороженка «Марко Проклятий» як твір-застереження.
44. Українська літературознавча наука про жанрову специфіку містерії Т. Шевченка «Великий льох».
45. Художня своєрідність поеми Т. Шевченка «Кавказ».
46. Проблеми освіти і виховання в повістях Т. Шевченка.

Тренінг

Розробка STEM-проєкту «Енеїда» пригощає»

Мета – надати можливості практичного застосування отриманих знань з української літератури, здійснювати розвиток творчого потенціалу; забезпечити активізацію і розвиток інтелекту, рефлексії, аналітико-синтетичних умінь та навичок.

Микола Гоголь

Написати есе про спільні та відмінні риси між книгою та фільмом («Вечори на хуторі біля Диканьки»).

Музи великого генія Тараса Шевченка

1. Віднайти і систематизувати цікаві факти з біографії Тараса Григоровича Шевченка, а також з'ясувати, в оточенні яких жінок жив і творив наш геній.

2. Тарас Шевченко: сучасний погляд крізь призму кіно, дві точки зору (обговорення двох документальних стрічок: фільму каналу «1+1» «Таємниці генія Шевченка» і чотирьох фільмів Юрія Макарова «Мій Шевченко»)

VII. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Методичні поради до організації самостійної роботи студента

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Обсяг і зміст самостійної роботи визначається робочою програмою та робочим планом в межах встановленого обсягу годин із навчальної дисципліни, методичними вказівками викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів: конспектами лекцій викладача, підручниками, навчальними та методичними посібниками, монографічною літературою і періодикою, джерелами, а також засобами самоконтролю.

Навчальний матеріал, передбачений навчальним планом для засвоєння студентом в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

Викладач проводить діагностику якості самостійної роботи студента на індивідуальних заняттях. Вони проводяться в позааудиторний час за окремим графіком, складеним кафедрою.

Самостійна робота студента проводиться за такими напрямками:

1. Підготовка до практичних (семінарських) занять:
 - > вивчення лекційного матеріалу;
 - > вивчення теми за підручниками і посібниками;
 - > опрацювання рекомендованої монографічної літератури, джерел та періодики, передбаченої списком літератури;
 - > опрацювання завдань до практичних занять.
2. Опрацювання програмних питань, що не розглядаються на навчальних заняттях і виносяться на самостійне опрацювання.
3. Ведення конспекту.
4. Підготовка до написання модульних контрольних робіт.

Тематика

1. З'ясувати, які часописи виходили на західноукраїнських землях у першій половині XIX століття і якою була їх роль у літературному процесі того часу.

2. Проаналізувати текст поеми І. Котляревського на лексичному рівні, встановити, наскільки гармонійним виявилось поєднання у ній живої розмовної української мови з елементами старослов'янськими, російськими, польськими, латинськими.

3. Виписати основні тези зі статті С. Смаль-Стоцького «Чого стоїть для нас Котляревський?», вказати на особливості науково-критичного підходу автора до характеристики письменника.

4. Виписати основні тези статті І. Франка «Дещо про «Марусю» Л. Боровиковського та її основу», з'ясувати особливості типологічного підходу автора.

5. Схарактеризувати романтичні засади оригінальної творчості членів гуртка «Руська трійця».

6. Альманах «Русалка Дністровая»: історія видання, структура, змістове наповнення.
7. Літературна спадщина Маркіяна Шашкевича.
8. Діяльність і творчість Івана Вагилевича.
9. Творчість Якова Головацького.
10. Проаналізувати, як відбувається в романі П. Куліша «Чорнарада» взаємопроникнення реалістичної та романтичної художніх систем.
11. Схарактеризувати особливості художнього стилю А. Свидницького (на матеріалі роману «Люборацькі»).
12. Довести, що спогади сучасників Т. Шевченка є важливим чинником для глибокого пізнання його життєвого і творчого шляху.
13. Зі статті І. Франка «Темне царство» виписати цитати, що стосуються поеми Т. Шевченка «Сон». Порівняти Франкові оцінки твору з міркуваннями про нього інших літературознавців.
14. Проаналізувати своєрідність трактування Т. Шевченком євангельського сюжету в поемі «Марія».
15. Проаналізувати можливості використання наочності і технічних засобів навчання при вивченні в сучасній школі творчості Т. Шевченка.
16. Життєвий шлях і творча доля Олександра Духновича – закарпатського будителя.
17. Поетична спадщина Юрія Федьковича.
18. Белетризація фольклорних мотивів у оповіданнях Юрія Федьковича «Люба-згуба», «Серце не навчити».
19. Романтичні колізії любовного трикутника, мораль та етика гуцулів у прозі Юрія Федьковича («Сафат Зінич», «Три, як рідні брати»);
20. Романтично-психологічні новели Юрія Федьковича «Таліанка», «Побратим».
21. Підготувати міні презентації: «Сценічне життя «Енеїди» І. Котляревського», ««Енеїда» І. Котляревського в ілюстраціях».
22. Підготувати міні презентацію «Байкарська творчість поетів-романтиків».
23. Підготувати презентації та реферати на теми: «Вияв романтизму в музиці», «Вияв романтизму в живопису», «Вершини європейського романтизму в літературі».
24. Підготувати повідомлення про три покоління Харківської школи романтиків.
25. Підготувати презентації про альманах «Русалка Дністровая».
26. Прочитати дослідження М. Костомарова «Дверусскиенародности» й підготувати повідомлення: Художня реалізація в «Чернігівці» етнопсихологічних спостережень М. Костомарова
27. Підготувати презентації про сценічне життя «Наталки Полтавки» І. Котляревського та «Сватання на Гончарівці» Г. Квітки-Основ'яненка.
28. М. Гоголь, його місце на порубіжжі культур двох народів. Культурно-історичні обставини, що впливали на мовний вибір митця. Внесок М. Гоголя в розвиток українського письменства.
29. Самореалізація М. Гоголя в повісті «Тарас Бульба»: проблематика, образ головного героя, колізія морального й національного вибору в образах

синів Тараса Бульби, ідея найвищої офіри в ім'я батьківщини. Письменник про сенс існування особистості й цілого народу.

30. Роль українського фольклору у творчості М. Гоголя («Вечори на хуторі біля Диканьки»).

31. Леонід Іванович Глібов. Поетична спадщина письменника. Ліризм. Образ оповідача. Аналіз віршів «Веснянка», «Думка», «Журба» та ін. Загальнолюдські смисли, сатиричність образів, конкретність реалістичних деталей, гострота висновків у байках першого періоду творчості («Лисиця-жалібниця», «Мірошник», «Охрімова свита», «Вовк та Ягня» та ін.). Проблематика і художня своєрідність байок другого періоду творчості («Коник-стрибунець», «Мальований Стоп», «Цуцик» та ін.). Дідусь Кенір і його творчість: жанрова різноманітність, мотиви, образи.

32. Творчість Віктора Забіли. Особливості образного світу, поетики і жанрової специфіки поетичної творчості. Жанр романсу.

33. Художня спадщина Михайла Петренка. Цикл «Небо» – «Дивлюся на небо», «По небу блакитнім очима блукаю».

34. Творчість поетів-романтиків (Микола Маркевич, Ізмаїл Срезневський, Опанас Шпигоцький, Осип Бодяньський, Олександр Афанасьєв-Чужбинський, Олександр Корсун, Михайло Макаровський, Пилип Морачевський).

34. Ознайомитися з художніми текстами, передбаченими програмою курсу.

35. Вивчити напам'ять передбачені програмою поезії.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У навчальному процесі використовуються: лекції; практичні та індивідуальні заняття, групова робота, бесіди, тестування, проведення дискусій з обговорення актуальних питань літературознавства, проекти та презентації, робота з літературою та джерелами, конспектування, реферування, самостійна робота, консультації, виконання КППЗ.

IX. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Українська література п.п. ХІХ ст.» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування та опитування (оцінювання усних і письмових відповідей на практичних заняттях, тестування);
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень, проекти;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання виконання КППЗ;
- оцінювання самостійної роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань

Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати лекційні та практичні заняття згідно з розкладом та систематично виконувати навчальні завдання (зокрема, відведені для самостійної роботи). Береться до уваги відвідування лекцій, активність на практичних заняттях (відображено в балах). Цінується і заохочується творчий підхід до опрацювання запропонованих тем.

У випадку відсутності студента на лекції або семінарському занятті він **зобов'язаний** відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача) та мати конспект на питання семінару (написано від руки). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Українська література п.п. ХІХ ст.» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

X. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30%	40%	30%
1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 7 тем по 5 балів – мах 35 балів. 2. Письмова робота – мах 65 балів.	1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 7 тем по 5 балів – мах 35 балів. 2. Письмова робота – мах 65 балів.	1. Підготовка КПЗ – мах 40 балів. 2. Захист КПЗ – мах 40 балів. 3. Участь у тренінгах – мах 20 балів.

Критерії оцінювання на практичних заняттях

За роботу на практичному занятті студент може отримати максимум **5 балів**.

5 балів: студент демонструє ґрунтовні знання матеріалу заняття в повному обсязі, вільно висловлює думку з проблемних питань, виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

4 бали: студент демонструє повні, систематичні знання, вільно висловлює думку з проблемних питань, самостійно аналізує події, явища, факти, однак при викладі матеріалу допускає несуттєві помилки.

3 бали: студент демонструє знання основного матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхневу обізнаність у проблемних питань, допускає суттєві помилки при викладі матеріалу, але спроможний усунути їх із допомогою викладача.

2 бали: студент демонструє фрагментарні знання матеріалу заняття, що складає менше 50% необхідного обсягу, не знає основної літературознавчої термінології, не вміє логічно висловлюватися.

1 бал: студент демонструє фрагментарні знання, які є частково правильними; відповідь містить грубі помилки у аналізі подій, явищ, фактів, використанні фахової термінології, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблеми.

0 балів: студент не володіє знаннями необхідними для заняття, відповідь неправильна або відсутня взагалі.

Шкала оцінювання
Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в
підсумкову оцінку за традиційною шкалою

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Інструменти та обладнання

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проєктор	1–14
2.	Проекційний екран	1–14
3.	Наявність доступу до мережі Інтернет (за необхідності)	1–14
4.	Ноутбук	1–14
5.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1–14
6.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1–14
7.	Інструменти Microsoft Office (PowerPoint і т.ін.)	1–14

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова

Основна література

Антофійчук В. Нова українська література: Кінець XVIII –перші десятиріччя XIX століття. Чернівці, 2009. 600 с.

Бовсунівська Т. Історія української естетики першоїполовини XIX століття. К., 2001. 344 с.

Грабович Г. До історії української літератури: Дослідження, есеї, полеміка. К., 2003.

Дзюба І. У всякого своя доля: (епізод із стосунків Шевченка зі слов'янофілами) : літ.-критич. нарис. Київ : Рад. письменник, 1989. 371 с.

Дорошкевич О. Реалізм і народність української літератури XIX століття. Київ : Наукова думка, 1986. 311 с.

Єфремов С. Історія українського письменства. К., 1995.

Єфремов С. Шевченкознавчі студії / ред. В. Денисенко, передм. Е. Соловей. Київ : Україна, 2008. 368 с.

Жулинський М. Слово і доля: (Українські письменники XIX – XX ст.) : Навч. посібник. К., 2002.

Забужко О. Шевченків міф України: спроба філос. аналізу / ред. Л. Фінкельштейн. Київ : Факт, 2006. 148 с.

Задорожна Л. Історія української літератури кінця XVIII –60-х рр. XIX ст. К., 2004. 225 с. / Вид. 2-ге: К., 2008. 479 с. <https://www.twizpx.com/file/1108848>

Задорожна Л.М. Нове слово 2 (Хрестоматія української літератури кінця XVIII – 60-х років XIX століття). URL: <https://www.twirpx.com/file/1943099/>

Зеров М. Українське письменство XIX ст. // Зеров М. Твори: У 2 т. Т. 2. К., 1990. С. 4–245.

Зайцев П. Життя Тараса Шевченка : монографія / післямова О.В. Мишанич. Київ : Обереги, 2004. 480 с.

Зубков С. Григорій Квітка-Осно'яненко: життя і творчість. Київ : Дніпро, 1978. 367 с.

І прадіди в струнах бандури живуть : українська романтична поезія першої половини XIX століття : для серед. та ст. шк. віку / іл. П. Ткаченко. Київ : Вечелка, 1991. 239 с.

Івакін Ю. Поезія Шевченка періоду заслання / ред. В.Є. Шубравський. Київ : Наукова думка, 1984. 238 с.

Івашків В. Українська романтична драма 30-80-х років XIX ст. Київ : Наукова думка, 1990. 142 с.

Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX ст.)/ За ред. П. П. Хропка. К., 1992.

Історія української літератури та літературно-критичної думки першоїполовини XIX століття : підручник / за ред. О.А. Галича. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 392 с.

Історія української літератури XIX століття : У 2 кн. Кн. 1 : підручник / заг. ред. акад. М.Г. Жулинського. Київ : Либідь, 2005. 656 с. <http://1576.ua/books/5165>

Історія української літератури: У 12 т. Т. 3: Література XIX ст. (1800-1830) / Заг. ред. В. Дончика. К., 2016.

Історія української літератури: У 12 т. Т. 4: Тарас Шевченко / Автор І. Дзюба; наук. ред. М. Жулинський. К., 2014.

Історія української літератури: У 2 т. Т. 1 / Заред. М. Яценка. К., 1987.

Касіян В. Пророк: ілюстр. літопис життя і геніальної творчості Т. Шевченка / іл. В.І. Касіян, літ.-мистец. есе Я.П. Гоян, упорядкув. ілюстр. О.Б. Гоян, худож. оформ. М.С. Пшінка. Київ : Веселка, 2006. 430 с.

Ковалець Л. М. Історія української літератури першої половини XIX століття: конспект лекцій. Чернівці, 2011. 100 с.

Кравченко В., Єременко О. Історія української літератури першої половини XIX століття : навчальний посібник. Запоріжжя : Видавництво Запорізького національного університету, 2008. 224 с.

Микитенко Ю. Антична спадщина і становлення нової української літератури. Київ : Наукова думка, 1991. 156 с.

Нахлік Є. Творчість Івана Котляревського : замовчув. інтерпретації, дискус. пробл., спроба нового прочитання : до 225-річчя від дня народж. письм. / ред. О.М. Нахлік. Львів : Олір, 1994. 67 с.

Овчаренко І. Йому жити у віках : Михайло Петренко. Слов'янськ : [б. в.], 1997. 39 с.

Панасенко Т. Іван Котляревський. Харків : Сиція, 2012. 89 с.

Петраш О. «Руська трійця»: Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький. Київ : Дніпро, 1972. 150 с.

Пінчук Ю. Микола Іванович Костомаров: 1817-1885 рр. Київ : Наукова думка, 1992. 231 с.

Сверстюк Є. На святі надій : вибране / упоряд. В. Андрієвська, Р. Лиша. Київ : Наша віра, 1999. 784 с.

Смолій В. Микола Костомаров: віхи життя і творчості: енциклопед. довід. / В.А. Смолій; Ю.А. Пінчук, О.В. Ясь. Київ: Вища школа, 2005. 543 с.

Українські поети-романтики : поетичні твори / прим. М.Л. Гончарук, ред. М.Т. Яценко. Київ : Наукова думка, 1987. 588 с.

Ушкалов Л. Григорій Квітка-Основ'яненко. Харків : Фоліо, 2016. 119 с.

Цвілюк С. Історична мудрість Великого Кобзаря: історизм і соц.-політ. вимір епічних творів Тараса Шевченка. Одеса: Маяк, 2008. 312 с.

Чижевський Д. Історія української літератури: Від початків до доби реалізму. Тернопіль, 1994.

Додаткова

Богданова І. До витоків формування української художньої мови: поетична спадщина М. Костомарова // Вивчаємо українську мову та літературу. 2010. № 6. С. 7-8.

Богданова І. Український романтик Михайло Петренко: «Дивлюсь я на небо ...»: мовний образ простору в поезії митця // Вивчаємо українську мову та літературу. 2016. № 34/35/36. С. 81-86.

Бондар М. Два невідомі досі поетичні твори Євгена Гребінки // Слово і час. 2012. № 2. С. 36-46.

Боронь О. Творчість Г. Квітки-Основ'яненка як претекст шевченкових повістей // Слово і час. 2011. № 5. С. 55-64.

Галушко М. Втілення рис «байронічної поеми» у творі Т. Шевченка «Слепая» // Українська література в загальноосвітній школі. 2014. № 1. С. 15-17.

Гнатюк М. Злети і падіння професора Якова Головацького // Дзвін. 2011. № 4. С. 118-123.

Гончар О. «Конотопська відьма»: сучасне прочитання // Слово і час. 2008. № 5. С. 34-40.

Гордієнко Л. Суспільно-політичний рух в Україні 40-60-х років XIX ст. Романтизм як творчий метод і літературний напрям // Вивчаємо українську мову та літературу. 2009. № 31. С. 15-18.

Горинь В. Поетична перлина Шашкевича // Дзвін. 2017. № 6. С. 163-168.

Задорожна Л. Феномен творчості Євгена Гребінки // Дивослово. 2012. № 2. С. 48-51.

Іваннікова Л. Ритуал прощання зі світом на Запорозжжі та поема Тараса Шевченка «Чернець» // Слово і час. 2013. № 11. С. 3-11.

Калита О. «Свій» і «чужий»: лінгвістичний аспект концептів у поемі Тараса Шевченка «Гайдамаки» // Дивослово. 2017. № 5. С. 34-37.

Капуста А. Світлий образ жінки-матері у поемах Т. Г. Шевченка «Катерина» і «Наймичка». Все для вчителя. 2013. № 11(листоп.). С. 85-86.

Ковалець Л. Про Квітчину «Сердешну Оксану» і не лише про неї // Дивослово. 1998. № 5. С. 8-10.

Лімборський І. Класицизм в українській літературі // Дивослово. 2011. № 1. С. 43-51.

Любченко В. Літературна спадщина Івана Котляревського в оцінці Сергія Єфремова // Київська старовина. 2004. № 6. С. 167-171.

Ляшова В. Поема Т. Шевченка «Наймичка» в контексті українського «культу материнства» // Вивчаємо українську мову та літературу. 2014. № 10/11. С. 41-48.

Маленко О. Іван Вагилевич: до 200-річчя з дня народження поета. // Вивчаємо українську мову та літературу. 2011. № 25. С. 39.

Мартінова М. П'єса Івана Котляревського «Наталка Полтавка» – своєрідне дзеркало моральних чеснот найвищого рівня // Українська мова і література в школах України. 2015. № 9. С. 41-44.

Мовчун А. Автору пречудових байок і романсів – 200 років // Початкова школа. 2012. № 4. С. 54-56.

Мороз Л. Модерність драматургії Котляревського: сприйняття та оновлення традицій // Слово і час. 2015. № 10. С. 58-67.

Набитович І. Шлях до Маркіяна // Дзвін. 2006. № 3. С. 139-140.

Нахлік Є. Соціальний вимір пекла в «Енеїді» І. Котляревського: джерела та образна семантика // Слово і час. 2011. № 9. С. 51-58.

Немченко І. Шевченкова офіра : ст. та дослідж. / ред. М.О. Василенко. Київ : Просвіта, 2008. 180 с.

Новиков А. Григорій Квітка-Основ'яненко й український театр. // Українська мова і література в школі. 2009. № 1. С. 54-59.

Панченко В. «Діамант дорогий» на роздоріжжях історії // Дивослово. 2005. № 1. С. 2-6.

Панчук О. Як протистояти злу: жанр балади у творчості Тараса Шевченка. «Причинна» як зразок баладної поезії // Дивослово. 2009. № 3. С. 39-42.

Перфілова Н. Материнська свята доброта... Образ жінки-матері в поемі Т. Г. Шевченка «Наймичка» // Українська мова та література. Сер. Шкільний світ. 2016. № 13/14 (лип.). С. 4-7.

Пономаренко О. Тарас Шевченко і Євген Гребінка. Приховані сторінки творчого діалогу : до 200-річчя від дня народження Т. Шевченка і 202-річчя від дня народження Є. Гребінки // Українська мова і література в школах України. 2014. № 11. С. 10-18.

Портянко В. Замість весілля – казemat // Слово Просвіти. 2014. № 16 (24-26 квіт.). С. 10.

Правник І. Еволюція жіночого образу у творчості Тараса Шевченка («Катерина», «Наймичка»). Тема матері й сина // Вивчаємо українську мову та літературу. 2014. № 31/32. С. 21-26.

Романько В. Живий у пісні – живий у віках // Літературна Україна. 2018. № 38 (18 жовт.). С. 5.

Сікорський П. Чужоземець на власній землі: до 200-річчя від дня народження І. Вагилевича // Слово Просвіти. 2011. № 40 (6-12 жовт.). С. 7.

Творчість Івана Котляревського в контексті сучасної філології : збірник наукових праць / редкол. А. А. Бурячок. Київ : Наукова думка, 1990. 208 с.

Ткачук М. Євген Гребінка в контексті українського романтизму // Вивчаємо українську мову та літературу. 2008. № 1 (січень). С. 7-11.

Франко І. Шевченкознавчі студії : очерки, есе/упорядкув. М. Гнатюк. Львів : Світ, 2005. 472 с.

Чопик Р. «І де сміявсь Іван Петрович ...»: «Енеїда» Івана Котляревського // Дивослово. 2010. № 7. С. 47-52.

Чопик Р. Квітка-і-Основ'яненко // Слово і час. 2010. № 4. С. 46-56.

Чуб Д. Живий Шевченко : біогр. та літературознав. оповіді : для серед. таст. шк. віку / іл. Ю. Кудя. Київ : Веселка, 1994. 141 с.

Шакін М. Мовна магія Петренкова «Неба»: до 200-річчя від дня народження поета-романтика // Літературна Україна. 2017. № 40 (12 жовт.). С. 11.

Шаладонова Ж. Творчість І. Котляревського у світлі сучасних літературознавчих концепцій. Слово і час. 2011. № 1. С. 11-113.

Шмігер Т. Тарас Шевченко – поет безмовних. Читаючи вступ до поеми «Іржавець» у перекладі // Дзвін. 2017. № 3. С. 195-203.

Інтернет-ресурси

<http://pidruchniki.com/>

<http://subject.com.ua>

<http://www.br.com.ua>

<http://readbookz.com/>

www.library.tnpu.edu.ua/index.php/exhibitions/1556-litopusu

<https://www.ukma.edu.ua/index.php/osvita/93-education/faculties/fgn>

Бібліотека української літератури: <http://www.ukrlib.com.ua/>

Електронна бібліотека української літератури:

<http://www.utoronto.ca/elul/Main-Ukr.html>

Література українською: <http://www.ukrcenter.com/Література>

Електронна бібліотека української літератури: www.utoronto.ca/elul/

Електронна бібліотека „Чтиво”: www.chtyvo.iatp.org.ua

Бібліотека „Відродження”: www.vidrodzhenia.org.ua

WEB-орієнтована електронна бібліотека загального доступу з
україномовним спрямуванням: www.biblos.ternopil.net

Українська Вікі Бібліотека: <http://uk.wikibooks.org/wiki>

Українські Бібліотеки: <http://www.kids-directory.info>

Незалежний культурологічний часопис „І”: www.ji-magazine.lviv.ua

Українська, російська, зарубіжна література: www.proza.com.ua,
www.lib.proza.com.ua

Український часопис „Критика”:

http://krytyka.com/cms/front_content.php?idcat=35&lang=1

Літературознавчий часопис Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка
НАН України „Слово і час”: <http://www.slovoichas.in.ua/>

Чтиво: вільна онлайн-бібліотека україномовної літератури:

<http://chtyvo.org.ua/>

„Книжник-review” – український журнал про книги та літературу:

<http://k-r.com.ua>